

De Liedjeskast zorgt voor een betere taalondersteuning voor leerlingen

Door Prof. Dr. Maurice de Greef

Reinders en Suilen BV hebben in samenwerking met Stichting Expertisecentrum Oefenen.nl het taalprogramma De Liedjeskast ontwikkeld. Met dit programma en de bijbehorende materialen willen ze op een innovatieve wijze aan volwassenen in het volwassenenonderwijs naast leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs de mogelijkheid bieden om zich de taalregels eigen te maken. De UNESCO Leerstoel Volwasseneneducatie aan de Vrije Universiteit Brussel is gevraagd om de outcome van dit programma en de bijbehorende methode in kaart te brengen onder leerlingen in het basisonderwijs.

De Liedjeskast: Multimediaal programma over de taalregels

*De Liedjeskast is een online oefenprogramma op www.oefenen.nl voor iedereen die de taalregels wil leren, onthouden en toepassen. Het is ontwikkeld voor laagopgeleide en laaggeletterde volwassenen, maar is tevens geschikt voor anderstaligen en leerlingen die wat extra steun kunnen gebruiken uit de bovenbouw van de basisschool. Uitgangspunt is dat leren leuk kan zijn. Het programma bestaat uit 15 verschillende hoofdstukken. Men kan het hele programma volgen, maar ook voor één onderdeel kiezen. Bijvoorbeeld: de tegenwoordige tijd of het meervoud. Bij elk hoofdstuk horen instructieanimaties, werkbladen, interactieve oefeningen en liedjes. Ook personen die dyslectisch zijn of moeite hebben met het lezen van gewone letters kunnen het schriftelijk materiaal van *De Liedjeskast* gebruiken. Er wordt namelijk een speciaal lettertype gebruikt en kleuren, symbolen en muziek ondersteunen het materiaal; ze dienen als visuele en auditieve leerbakens. Bekende Nederlandse zangers en zangeressen zingen de liedjes, zoals Guus Meeuwis, Brigitte Kaandorp, Frans Duijts en Shirma Rouse. Daarnaast is er een *Steun- en onthoudboekje* te bestellen, als extra stimulans voor het opnemen en onthouden van de leerstof. Dit boekje bevat geïllustreerde leerkaarten en een beknopte uitleg van de regel plus de cd met alle liedjes. Het online programma is beschikbaar op www.oefenen.nl. Daar is ook het extra schriftelijk oefenmateriaal te downloaden.*

Onderzoeksmethodiek

In het najaar van 2018 en in het voorjaar van 2019 is onder 102 deelnemers uit de groepen 5, 6, 7 en 8 van de basisschool De Schatkist te Kerkrade en de Vincent Van Gogh School te Roermond een vragenlijst afgenomen. De onderzoekspopulatie bestond uit leerlingen van het primair onderwijs, die les kregen op verschillende basisscholen in de groepen 3 tot en met 8. Volgens tabel 1 hebben vrijwel evenveel meisjes als jongens de vragenlijst ingevuld (51% respectievelijk 49%). Daarnaast was het merendeel van de leerlingen (80,3%) 9 tot en met 12 jaar (zie tabel 1). Ten slotte wordt duidelijk, dat bijna de helft van de leerlingen les kreeg in groep 8 (45,1%) en bijna de andere helft (46%) les kregen in de groepen 5 en 6 (zie tabel 1). Zie bijlage 1 voor de beschrijving van de onderzoeksmethodiek.

Tabel 1: Kenmerken onderzoeksdoelgroep onderzoek outcome *De Liedjeskast* (in %)

Kenmerk	N = 102
Geslacht	
Jongen	49.0
Meisje	51.0
Leeftijd	
6	1.0
7	0.0
8	18.6
9	14.7
10	14.7
11	33.3
12	17.6
Groep	
5	22.5
6	23.5
7	8.8
8	45.1

Leerlingen ervaren vooruitgang op het gebied van taal, assertiviteit en leesattitude

Kijkend naar de vooruitgang op de drie variabelen (nationale taalvaardigheden, assertiviteit en leesattitude) wordt duidelijk, dat 50% van de leerlingen ervaart beter de taal te kunnen toepassen in de praktijk en dat 39.2% van de leerlingen ervaart assertiever te zijn geworden. Wellicht doordat men via deze methode de taal op een prettige manier aanbiedt, kunnen de leerlingen dus ook sociaal-emotioneel een ontwikkeling doormaken oftewel sterker in hun schoenen komen te staan.

Daarnaast ervaart 54.9% een betere leesattitude te hebben gekregen. Vraag is of deze vooruitgang door deelname aan het programma van *De Liedjeskast* komt. De resultaten van de analyse laten zien, dat de relatie tussen de leeromgeving van *De Liedjeskast* en de vooruitgang in de mate van leesattitude significant is (0.254 bij $p < 0.01^1$).

Positieve waardering onder docenten

Ook de docenten die het gebruik van *De Liedjeskast* in de klassen hebben ondersteund, zijn overwegend positief over het gebruik van de verschillende onderdelen van *De Liedjeskast*. Naar de vraag of de betreffende onderdelen van *De Liedjeskast* een bijdrage leveren aan het leren van de Nederlandse taal zien we dat het programma op

'Door het gebruiken van *De Liedjeskast*:

- leren de leerlingen visueel en auditief;
- blijven de spellingsregels bij sommige kinderen hangen;
- zijn de kinderen zich meer bewust geworden van de regels;
- ben ik bewuster geworden van het aanbieden van visuele ondersteuning in mijn spellingslessen.'

Docenten De Schatkist

¹ Dit cijfer geeft aan of er een significant verschil is tussen de voor- en de nameting.

www.oefenen.nl en de cd het hoogst scoren (respectievelijk gemiddeld een 7.5 versus een 7.1). Ook is men tevreden over het steun- en onthoudboekje naast de oefenbladen (respectievelijk gemiddeld een 6.6 versus een 6.8). De extra oefeningen in de app *Samen Leren* scoort echter iets minder met gemiddeld een 6.1. Dat is waarschijnlijk het geval, omdat deze app in principe voor volwassenen in plaats van voor basisschoolkinderen is ontwikkeld.

Door het gebruiken van *De Liedjeskast*:

- leren kinderen de Nederlandse taal en spelling goed te gebruiken;
- maken de kinderen, dankzij ondersteunende liedjes op een andere manier kennis met verschillende spellingscategorieën;
- hebben meer leerlingen plezier gehad aan spelling;
- hebben de kinderen de spellingsregels goed leren toepassen.'

Docenten Vincent van Gogh School

De docenten geven verschillende redenen, waarom door het gebruik van *De Liedjeskast* de leerlingen de Nederlandse taal beter leren. De twee redenen die het meest genoemd worden zijn de inzet van de muziek naast de mogelijkheid tot het herhalen van de inhoud. Kijkend naar waarom *De Liedjeskast* een goede methode is, worden wederom verschillende redenen genoemd. Ook dan wordt de inzet van de muziek genoemd. Maar ook de heldere opbouw, opzet en structuur naast de digitale ondersteuning worden genoemd als reden waarom *De Liedjeskast* een goede methode is.

Leerlingen ervaren met name vooruitgang op leesattitude door *De Liedjeskast*

Naast het feit, dat de helft van de leerlingen ervaart beter de taal te kunnen toe passen en bijna 40% ervaart assertiever te zijn geworden, ervaart met name het merendeel van de leerlingen vooruitgang op het gebied van leesattitude. De vooruitgang op leesattitude komt met name door deelname aan het programma van *De Liedjeskast*. Bij de andere twee variabelen, is het mogelijk dat ook andere onderdelen van hun lesprogramma (dat ze op school krijgen aangeboden) daarop van invloed zijn. De leerlingen zijn door deze methode dus ook 'gevoeliger' geworden voor taal. Leesattitude betekent hier ook meer met taal bezig zijn. De leerlingen zijn geïnteresseerd geraakt om zelf meer taal eigen te maken en voor een deel is de taalbeheersing vooruit gegaan. Uiteraard is dat niet alleen aan de methode toe te schrijven gezien de interventies die men op het gebied van taal in de verschillende klassen realiseert.

Uit de meeste reacties van de leerlingen blijkt ook, dat ze het programma kunnen waarderen en er van leren, zoals deze leerling het verwoordt: *'Ik leer de regels die voorbij komen en oude regels, waardoor ik up-to-date blijf'* (LL1)². Of een andere leerling die het volgende zegt: *'Ik vind het een leuk programma, omdat ik er veel van leer; het is op een andere manier uitgelegd en dat vind ik ook wel fijn / leuk'* (LL2). Deze leerling vat het ten slotte als volgt samen: *'Je leert de spellingregels en het is leuker gemaakt door de liedjes'* (LL3).

Samenvattend zou men kunnen zeggen, dat deelname aan *De Liedjeskast* een bijdrage levert aan de taalontwikkeling van de leerlingen met name doordat ze een beter ervaren leesattitude krijgen.

² LL staat voor Leerling.

Bijlage 1 Onderzoeksmethodiek

Er zijn in principe 2 meetmomenten geweest, te weten: T⁰ in het najaar van 2018 en T¹ in het voorjaar van 2019. Tijdens de metingen zijn allereerst de socio-demografische kenmerken in kaart gebracht, zoals geslacht en leeftijd (deels gebaseerd op onderzoek van Verté et al., 2007³) naast de school en bijbehorende groep. Bij de meting is daarnaast gebruik gemaakt van de gevalideerde SIT-vragenlijst (Sociale Inclusie na Transfer) van De Greef, Segers en Verté (2010⁴). Hiervan zijn de variabelen 'nationale taalvaardigheden' (Cronbach's Alpha $\alpha = 0.6835$) en 'assertiviteit' (Cronbach's Alpha $\alpha = 0.737$) gebruikt. Daarnaast is de variabele 'leesattitude' (Cronbach's Alpha $\alpha = 0.929$) toegevoegd aan de vragenlijst. Deze variabele is reeds gevalideerd tijdens het evaluatieonderzoek naar het programma *Dolfje Weerwolfje lees & schrijfspel* (De Greef, 2016⁶). Ten slotte is er een aparte variabele gecreëerd met betrekking tot de 'leeromgeving' van *De Liedjeskast* (Cronbach's Alpha $\alpha = 0.905$). Deze variabele 'leeromgeving' had betrekking op alle onderdelen van de methodiek en de begeleiding van *De Liedjeskast*.

Allereerst is middels SPSS 25.0 in kaart gebracht hoeveel procent van de leerlingen vooruit gingen op het toepassen van de taalvaardigheden, de mate van assertiviteit en de leesattitude. Om dit te kunnen analyseren, is het verschil in kaart gebracht tussen de scores van de voor- en nameting. Ten slotte is een non-parametrische correlatieanalyse uitgevoerd om aan te geven of de leeromgeving verband houdt met de toename in taalvaardigheden, assertiviteit of leesattitude.

³ Verté, D., De Witte, N. & De Donder, L. (2007). *Schaakmat of aan zet? Monitor voor lokaal ouderenbeleid in Vlaanderen*. Brugge: Uitgeverij Van den Broele.

⁴ De Greef, M., Segers, M. & Verté, D. (2010). Development of the SIT, an instrument to evaluate the transfer effects of adult education programs for social inclusion, *Studies in Educational Evaluation* (36), 42 - 61.

⁵ Dit cijfer geeft de betrouwbaarheid van de variabele aan.

⁶ De Greef, M. (2016). *Impact leesattitude pilot online programma Dolfje Weerwolfje lees & schrijfspel*. Vught: Artéducatie.